ко, Т. Рак. – Львів: Львів. Держ. ун-т безпеки життєдіяльності, 2009. – 168 с. 18. Шуневич Б. Методичне забезпечення для практичних занять з дисципліни "Теорія і практика дистанційного навчання" // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: Збірник матеріалів V міжвузівської науково-технічної конференції науково-педагогічних працівників, м. Львів, 15 березня – 31 квітня 2010 року. – Львів: Вид. відділ Інституту підприємництва і прогресивних технологій, 2010. – С. 303-304.

Надійшла до редколегії 11.06.12

УДК 378

Л.В. Діденко, канд. філос. наук, доц.,
В.І. Кондрашова-Діденко, канд. екон. наук, доц.

ІНТЕЛЕКТО-КРЕАТИВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ У ВИШ-ОСВІТІ: ВИКЛИКИ МАЙБУТНЬОГО І ВІДПОВІДІ СУЧАСНОСТІ

Розкрито головні напрямки перетворень, здійснюваних у вишівській освіті.
Ключові слова: інтелект, знання, креативність, лекція, майстерня.

It is reviewed main ways of transformation in university education.
Keywords: intellect, knowledge, creativity, lecture, workshop.

Глобалізування світу зумовлює перехід усього людства до нової постіндустріальної цивілізації загалом та планерного суспільства зокрема. При цьому йдеться про культуро-соціальні орієнтири не як "залишки" минулого, що регулюють наше теперішнє, а як абсолютно нове і співзвучне постіндустріальній епосі, що докорінно відрізняється від нинішньої індустріальної. Якщо індустріальна цивілізація є цариною необхідності, то постіндустріальна та особливо ноосферна – цариною свободи. Якщо у життєдіяльності сучасної людини практично все зумовлене необхідністю, то у життєдіяльності людини майбутнього – свободою (зовнішньою та внутрішньою, свободою волі). Головна мета життєдіяльності людини індустріальної епохи – це максимізування кількості грошей. Адже саме "гроші визначають тепер наше буття, а вже це "грошове" буття формує свідомість" [1, с. 6]. Отже, необхідністю життєдіяльності людини в індустріальній цивілізації є заробляння та накопичування грошей. Нова (постіндустріальна і ноосферна) епоха/цивілізація – "це час, коли на зміну механізації та будівництву головним суспільним капіталом стане сила людського розуму, знань, творчого мислення" [2, с. 35]; це час "комп'ютерного інтелекту" [2, с. 35]. Вона постає епохою/цивілізацією свободи. Остання уможливлює інтелекто-креативний розвиток людини. Інтелекто-креативна особистість здатна постійно вдосконалювати не тільки свою власну життєдіяльність, але і планетарного суспільства загалом. Тому, з нашого погляду, основною метою життєдіяльності людини постіндустріальної та ноосферної цивілізацій постає її розум, інтелект, знання (насамперед некодифіковане, або "живе"), інформація, моральнісність і честь, чесність і справедливість, ноосферні стратегеми загалом. Буття людини в майбутньому визначатиме не зростаюча кількість грошей, а інтелект, що підкріплюватиметься результатами інноваційного розвитку суспільства та виробництва. Саме "інтелектове", а не "грошове", буття формуватиме свідомість людини як особистості. Тому нині виникає об'єктивна потреба змінити основи та логіку розвитку самої людини як творця майбутнього. На цей виклик майбутнього вже сьогодні має відповісти молодь – студенти, курсанти, слухачі. Саме вона житиме у новій епосі/цивілізації, яка "пропонує необмежені можливості у виборі майбутнього, де майже все стає реальністю" [2, с. 35]. Світ сучасних студентів буде інакшим, ніж нинішній. "Їхнє майбутнє залежатиме від того, наскільки швидко вони зуміють засвоювати нові поняття, по-новому вибирати, вчитися і пристосовуватися впродовж життя" [2, с. 35]. Адже нова епоха/цивілізація пропонує для сучасних студентів чіткі перспективи: "для тих, хто володіє новими знаннями – світ можливостей, для решти (в час, коли руйнується стара система й зникають старі місця праці) безробіття, злидні й безвихідь" [2, с. 35]. Отже, головним викликом майбутнього постає знання, що відповідне потребам постіндустріальної та ноосферної епох/цивілізацій. Сучасним студентам має допомогти виш-освіта. Адже у вишах мають навчати вчитися впродовж усього життя. Але! Вчитися не задля кількості балів та хорошої оцінки на іспиті чи отримання декількох дипломів, а задля того, щоб бути (а не стати) професіоналом, майстром справи на всіх етапах своєї життєдіяльності. Реалізація даного принципу виш-освіти потребує оновлювання та збагачування існуючого знання, створювання нових і розширювання наявних здатностей і компетенцій. Отже, завдання вишу – формування Людини XXI ст. як представника реальної інтелектуальної еліти.

Відомо, що успішне долучання до становлення постіндустріальної цивілізації загалом та інтелектономічного суспільства планетарного масштабу потребує формування інтелекто-креативної людини, а, значить, й інтелекто-креативних перетворень у сучасній виш-освіті. Проте й дотепер залишається невідомим якими саме шляхами здійснювати означені перетворення у вищій освіті задля підготовки фахівця прийдешньої епохи/цивілізації. Суперечність між відомим і невідомим у поступальному розвитку виш-освіти країни є тією проблемою, розв'язанню якої присвячена презентована стаття. Саме дана проблема і визначає тему нашого дослідження, розкривання якої здійснюватимемо шляхом сходження від знання до не-знання і далі від незнання до нового знання.

Означена проблема так формулюється і ставиться вперше (практично в усіх галузях знання): тому потребує віднайдення ефективного (-их) шляху (-ів) розв'язання. Щоправда, наші сучасники (В. Базилевич, Л. Діденко, П. Єщенко, В. Кондрашова-Діденко, А. Чухно) досліджували і тепер продовжують досліджувати окремі аспекти пропонованої теми. Проте донині залишаються недостатньо вивченими шляхи інтелекто-креативних перетворень у виш-освіті.

Мета статті – виявляння та обґрунтовування головних шляхів інтелекто-креативного перетворення в освіті вишу задля формування фахівця постіндустріальної та ноосферної епох/цивілізацій.

Дана стаття є продовженням раніше розпочатого дослідження перетворень у виш-освіті країни [3; 4].

Навчання у виші – це складний процес. Його завдання – навчити студентів/курсантів/слухачів самостійно мислити, орієнтуватися в складних реаліях індустріальної епохи, розбудовувати постіндустріальне та ноосферне суспільство, приймати нестандартні рішення в нестандартних ситуаціях життєдіяльності людини, суспільства, людства; сформувати основу для вільного світоглядного самовизначення кожного студента/курсанта/слухача як інтелекто-креативної людини, тобто Людини XXI сторіччя.

© Діденко Л.В., Кондрашова-Діденко В.І., 2012

Існують нині різні освітні стратегії (відновлювальна, відтворювальна, інвестиційна, інноваційна, новативно-інноваційна, креативна, знаннєва, інтелектуальна тощо). Конкретніше зупинимося на реалізації інтелекто-креативної стратегії виш-освіти. Це зумовлено потребою дати відповідь на виклик майбутнього загалом та глобалізування світу зокрема. Ця стратегія потребує здійснення глибинних перетворень у системі навчання у виші. Йдеться насамперед про нові форми і стилі прочитання лекцій і проведення семінарських занять, самостійної роботи, консультацій тощо.

Лекція не має бути готовою відповіддю на запитання, винесені для обговорення на семінарі: прочитав, відтворив і отримав оцінку або певну кількість балів (навіть непогану). Адже така лекція не спонукає студента до пошуків, розвитку, креативності, а, отже, формування себе як інтелектуала. Так само вона й відохочує викладача від подальшої креативної діяльності. Сьогодні, як показує власний досвід викладання в університеті, доцільно практикувати лекціювання у різних формах:

1) проблемна лекція: чітко сформульована тема; викладач, розкриваючи тему, в логічній послідовності виявляє та формулює проблеми і презентує шляхи їх розв'язання, залучаючи і студентів. При цьому викладач демонструє свою авторську концепцію і (або позицію) думку (-и), а не тільки пропонує вже існуючі шляхи (як констатування факту), широко охарактеризовані практично в кожному підручнику або більшості. Такі лекції спонукають студента, по-перше, мислити, творити вже на лекції разом з викладачем; по-друге, вчитися формулювати свої думки, відстоювати їх у коректній формі; потретє, відвідувати лекції, оскільки вони є цікавими і креативними – це не тільки презентування теорії, але й навчання-практикум щодо застосування теоретичних знань для розв'язання практичних ситуацій, проблем, пов'язаних з реальним виробництвом та життям країнового суспільства, людини, людства, тобто не передбачають переважно пасивного відвідування занять;

2) майстерня+лекція. Майстерня – 30-тихвилинне свободне обговорення теми-тексту, що попередньо проблематизована викладачем у формі "провокативних проблем/питань і/або сценарію "гри"", і передує лекції. Після цього лекція продовжується у формі проблемної;

3) майстерня. Може існувати у декількох варіантах, головними з яких є тематична, демократична та експериментова. Основа – робота студентів, а роль викладача зведена виключно до мінімального коригування як акценторозставляння та модерування, спрямовування "дискусії" (як обміну позиціями) у необхідне русло. Останнє передбачає невідхиляння від базової теми та враховування/концентрування уваги на сказаному іншими учасниками. Специфіка майстерні передбачає відтворення своїх ідей одним учасником тільки один раз. Це схоже на співіснування різноблокових текстів/висловлювань, які одночасно самоцінні (оскільки кожен презентований через окремого носія ідей – ретранслятора) та є елементами одного цілого (кожен учасник презентує якийсь аспект або декілька, що тільки у поєднанні можуть характеризувати феномен уповні). Тематична майстерня потребує попередньої підготовки: тема є спільною для усіх учасників, її задає наперед лектор-модератор, важливі/базові аспекти теми вирізняють самі (майбутні)учасники, роблять необхідні нотатки, далі безпосередньо на зустрічі відбувається обмін позиціями без обґрунтування чому саме так (саме висловлювання авторської позиції і є результатом-обґрунтуванням, тобто ілюстрацією попередньо проведеної мисленнєвої діяльності). Висновки у такому варіанті майстерні не передбачені до висловлювання: їх робить кожен учасник самостійно в момент презентування позиції іншого та/або наприкінці вислуховування усіх можливих/запланованих намірковувань. Демократична майстерня зорієнтована на практикування брейнстормінгу (мозкового штурму): лектор у вступному слові повідомляє тему заняття, робить короткий оглядналеред (наголошує на що необхідно звернути увагу при розкритті заданої теми, хоча може цього і не робити); оскільки формулювання теми відбувається безпосередньо на занятті, учасники моментно концентрують свою увагу на ній; задіюють усі відомі/напрацьовані на той момент знання, вміння, навички; обмірковують майбутні висловлювання; обмін думками-позиціями спричинює лектор-модератор ситуацією, запитанням або власним висловлюванням, що суперечить усталеним канонам/нормам (провокування до висловлювання); висновки-узагальнення так само не передбачені до висловлювання. Модератор постає як провокувальник-спричинювальник інтелектуальної діяльності студентів-учасників. Експериментова майстерня – гра лектора-модератора у конкретну ситуацію через перевтілення, що передбачає чітко окреслене завдання та попередньо задані умови (наприклад: "доведіть/обґрунтуйте, що я-андроїд"). Студенти-учасники висловлюють свої намірковування, лектор-модератор вислуховує усі варіанти та у прикінцевому слові вказує позитивне і негативне, суперечливе та необхідне зі сказаного, розвінчує міф витворений власноруч. Висновки лектора-модератора студенти враховують, приймають до уваги, що спонукає кожного з них до подальших дослідницьких пошуків. Негативні моменти: сумнівання в усьому; недовіра до лектора як "умовно вищої інстанції" траслювання нового, позитивного, необхідного у вигляді знань, умінь, навичок; непевність у правильності своєї позиції; що усе разом (і зазначене, і невказане) може призвести до спричинювання депресивних станів. Модератор має наголосити на ігровому моменті та експериментальності, хоча б у прикінцевому слові.

4) лекція "студент-викладач": попередньо запропонована студентам тема лекції; студенти самостійно виявляють і формулюють проблеми та презентують свої шляхи їх розв'язання; викладач так само активно працює на лекції – пропонує свої шляхи розв'язання проблеми, сформульованої студентом (-ами), формулює проблему та за участю студентів розв'язує її і т. ін. В активному (іноді дискусійному) обговоренні зокрема шляхів розв'язання проблеми (або теоретичної, або практичної) виявляються нові найефективніші варіанти. Викладач-лектор залишає за собою право актуалізувати тему лекції та робити висновки наприкінці заняття.

За сучасних умов формування/становлення науково-дослідницьких центрів та/або реорганізування класичних університетів, необхідно коригувати і формат аудиторних занять. Усталена схема академізму, запропонована/калькована з німецьких стандартів минулих сторіч, вже втрачає свою популярність. Вона не витримує критики та не є дієвою для ретранслювання/презентування знань, умінь, навичок. Інформаційна потоковість завантажує та переобтяжує свідомість, що спонукає молодь (як отримувальників освіти) орієнтуватися на мінімалізм для опановування навчальних дисциплін. Теорія, що необхідна для орієнтування у питаннях, має бути безпосередньо ґрунтована на практиці: постає нагальна потреба гри/розбору/деталізування конкретних ситуацій. Безперечно, в умовах аудиторії неможливо програти/розгорнути усі можливі варіації ситуацій. Сам лектор (який тепер постає не вищою одиницею порівняно з тим, кого навчає) є ретранслювальником необхідного комплекту ситуацій, що потре-

бують розгляду та індивідуального виведення висновків (як студентами, так і самим лектором). Із досвіду викладання навчальних дисциплін гуманітарного циклу, приходимо до висновку щодо найвдаліших (найрезультативніших) форматів аудиторних занять: для бакалаврату – проблемна лекція та семінар-доповідання; для магістрату – майстерня (без лекційно-семінарського розрізняння); для аспірантів – тематично-проблемна лекція-семінар.

Такі форми лекцій потребують постійної роботи викладача зі студентами: їх необхідно підготувати саме до виконання означеної ролі на заняттях. Така робота здійснюється у різних форматах, насамперед у формі консультацій: і не тільки реальних консультацій (у встановлений день тижня і визначений час або час за призначенням і домовленістю), але і віртуальних (за допомогою e-mail і/або спеціальних програм для спілкування – ICQ, Skype), що в свою чергу потребує відповідних знань, навичок і компетенцій для роботи з комп'ютером. Викладач має удосконалювати себе як лектора і фахівця, систематично оновлювати і збагачувати свої знання – теоретичні і практичні, оперувати найсучаснішими даними, фактами, прикладами з реальності, теоріями і концепціями, термінами, поняттями і т. ін. Для цього слід працювати з джерелами теоретико-прикладного спрямування, авторами яких є не тільки вітчизняні вчені, викладачі, але і закордонні колеги. А це потребує ще і знання іноземних мов (і не тільки англійської).

Запропоновані форми лекційних занять сприяють виявленню у студентів здібностей та здатностей до наукового пошуку. Розвиток останніх має продовжуватися в процесі доповідання на конференціях і/або симпозіумах різних рівнів, написання статей до наукових журналів та збірок наукових праць тощо. Саме такі здатності (а не тільки п'ятірки чи 100-бальність) мають бути головним критерієм для рекомендування студентів до магістратури та аспірантури або докторантури, мають відкривати шлях для викладацько-наукової і науково-практичної діяльності.

Навчальний процес у виші включає три головні складові: науку про те як вчитися; науку про мислення; науку про те як стати самостійним менеджером власного майбутнього [2; с. 87]. Ці науки не є окремими навчальними дисциплінами, вони вплетені в кожну дисципліну, що вивчають студенти на усіх факультетах, спеціальностях тощо. Така модель навчання у виші базована на індивідуальних підходах до навчання, що ґрунтовані на принципах: "навчання через самостійне відкриття", "осмислення значень", "залучення в процес" та "адекватна оцінка власних досягнень" [2; с. 89].

Такі перетворення у навчально-науковому процесі вишу потребують перегляду норм годин лекційно-семінарського навантаження для викладача університету; забезпечення доступу до найновіших теоретичних джерел, статистичних даних, методичних розробок вітчизняних та закордонних учених, викладачів університетів, відомих у всьому світі тощо; забезпечення видання навчально-методичних посібників і тиражування необхідних матеріалів для проведення аудиторних занять; уможливлення стажування у закордонних університетах (незалежно від віку, статі , посади тощо); забезпечення відповідних умов для реальної участі викладача-лектора у закордонних наукових, практичних, теоретико-методичних та методологічних конференціях, симпозіумах тощо.

Наші розмірковування спричинили висновування: 1) інтелекто-креативна стратегія освіти з погляду із майбутнього є найефективнішою у формуванні людини як особистості і професіонала; 2) у навчальному процесі вишу мають застосовувати методи, сприятливі для інтелектуального розвивання і викладача, і студентів, оскільки інтелект є тим трампліном, з якого можна злетіти у чарівний світ геніальності; 3) викладач постає не тільки "персоною, що навчає": через практикування різнорідних методик презентування матеріалів навчальної дисципліни він вчиться разом із своїми студентами, доводить своїм прикладом можливість неможливого, розкриває у собі приховані потенціали та постійно самовдосконалюється.

Отже, трансформації освіти у вишах, що їх реалізовують окремі ентузіасти, здійснюються задля майбутнього кожного з нас та українського суспільства загалом.

1. Веселов Ю. В. Доверие и справедливость: моральные основания современного экономического общества / Ю. В. Веселов. – М.: Аспект Пресс, 2011. – 231 с. 2. Драйден Г., Вос Д. Революція в навчанні / Драйден Г., Вос Д. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с. 3. Кондрашова-Діденко В. І. Конкурентоспроможність університету України за умов європейської інтеграції / В. І. Кондрашова-Діденко // Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції "Проблеми забезпечення якості вищої освіти України в умовах інтеграції до Болонського процесу (16-18 грудня 2009 року)". – К.: ВПЦ "Київський університет", 2009. – 203 с. 4. Кондрашова-Діденко В.І. Стратегії освіти майбутнього / В. І. Кондрашова-Діденко // Тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції "Військова освіта: сьогодення та майбутнє / За заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2011. – 477 с.

Надійшла до редколегії 04.06.12

УДК 378.147

І.А. Попко

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ФРАНЦІЇ

У статті проведено аналіз сучасного стану впровадження професійної дистанційної освіти у Франції. Розглянуто поєднання різних методів дистанційного навчання на прикладі Департаментної пожежно – рятувальної служби (SDIS – services départemental d'incendie et de secours) і ***Національної приватної комерційної школи – ENACO (L'école Nationale Privée de Commerce).***

Ключові слова: демократизація вищої освіти, ринок освіти, дистанційна освіта, професійна дистанційна освіта, Інтернет–навчання, відкрите дистанційне навчання, індивідуальний підхід, репетитори-тренери, тьютор, професійна підготовка.

The article deals with the current state of implementation of professional distance education in France. A combination of various methods of distance learning, for example, Fire – Rescue Service and National Private Business School in Lyon are considered.

Keywords: democratization of higher education, education market, distance education, professional distance education, on-line education, available distance education, individual approach, teachers and instructors, tutors, professional education.

Постановка проблеми. Дистанційне навчання сьогодні стає необхідним елементом освіти. Підприємства надають перевагу кваліфікованому персоналу. Завдяки дистанційному навчанню, яке можна адаптувати до своїх можливостей та потреб, коли в людини, яка вже працює, або з далекого провінційного містечка, з'являється можливість отримати необхідні знання і не полишати працю чи свої обов'язки, гармонійно все поєднуючи, без найменшої незручності.

У Франції сьогодні велика кількість людей отримує або вдосконалює знання дистанційно. Більшість працівників на своїх робочих місцях, мають достатньо високу мотивацію для вдосконалення і розвитку знань та навичок, і дистанційне навчання є прекрасною можливістю навчатися, вдосконалювати вже здобуті знання і

© Попко І.А., 2012